

פרשת מטות-מסעי תשפ"ג – ויקצוף משה: איך עוצרים כעס מתפרץ?

1. במדבר לא, יד: ויקצוף משה על פקודי החיל ... הבאים מצבא המלחמה ... החייתם כל נקבה?! הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם למסר מעל בה' על דבר פעור ותהי המגפה בעדת ה' ... ויאמר אלהם משה ... ואתם חנו מחוץ למחנה שבעת ימים כל הרג נפש וכל נגע בחלל תתחטאו ... וכל בגד וכל כלי עור וכל מעשה עזים וכל כלי עץ תתחטאו: ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה זאת חקת התורה אשר צוה ה' את משה: אך את הזהב ואת הכסף... תעבירו באש וטהר – רש"י לפי שבא משה לכלל כעס - בא לכלל טעות, שנתעלמו ממנו הלכות גיעולי עכו"ם [עד שאלעזר נאלץ להזכירו דבר הלכה]. וכן אתה מוצא בשמיני למילואים, שנאמר ויקצוף משה על אלעזר ועל איתמר, היינו שבא לכלל כעס ולכלל טעות. וכן בשמעו נא המורים - ויך את הסלע, על ידי הכעס טעה.

2. רמב"ם תלמוד תורה ד, ה: הרב שלימד ולא הבינו התלמידים, לא יכעוס עליהם וירגז, אלא חוזר ושונה הדבר... והתלמיד חוזר ושואל אפילו כמה פעמים, ואם כעס עליו רבו ורגז, יאמר לו רבי, תורה היא וללמוד אני צריך ודעתי קצרה. במה דברים אמורים? כשלא הבינו התלמידים מחמת עומקו, אבל אם ניכר לרב שהם מתרשלין בדברי תורה ומתרפין עליהן ולפיכך לא הבינו - חייב לרגוז עליהן ולהכלימן בדברים כדי לחדדם. **רמב"ם דעות ב, ג:** ואם רצה להטיל אימה על בניו ובני ביתו ... כדי שיחזרו למוטב, יראה עצמו בפניהם שהוא כועס כדי לייסרם ותהיה דעתו מיושבת בינו לבין עצמו. **ליקוטי שיחות לט/199 הערה 55:** בהלכות דעות מדבר אודות בניו או ציבור ומספיק רק שיראה כאילו כועס. אבל בהלכות תלמוד תורה מדבר אודות תלמידים שאי אפשר להטעותם וחייב לכעוס.

אזנים לתורה לא, יד: טוב לכועס להמתין עד שתעבור כעסו ואז ידבר את דבריו. **ספר חסידים תרנה:** מעשה בבן שכבד את אביו ביותר. אמר לו האב אתה מכבדני בחיי תכבדני במותי. אני מצוון שתלין כעסך לילה אחד ועצור רוחך שלא תדבר. לאחר פטירת אביו הלך למדינת הים והניח אשתו מעוברת והוא לא ידע. ועכב בדרך ימים ושנים וכשחזר בעיר בא בלילה ועלה לחדר שאשתו היתה שם שוכבת ושמע קולו של בחור שהיה מנשק אותה. שלף חרבו ורצה להרוג שניהם, וזכר מצות אביו והשיבה לתערה. שמע שאמרה לאותו בחור שאצלה, כבר יש שנים רבות שהלך אביך מעמי, אילו היה יודע שנולד לו בן, כבר הגיע להשיאך אישה. כששמע זה הדבר אמר פתחי לי אחותי רעיתי, ברוך ה' שעצר כעסי וברוך אבי שציוני לעצור כעסי לילה אחת שלא הרגתי אותך ואת בני.

3. בראשית כז: ועתה בני שמע בקלי וקום ברח לך אל לבן אחי חרנה: וישבת עמו ימים אחדים עד אשר תשוב חמת אחיך ... ושכח את אשר עשית לו - **לקוטי שיחות לג/208:** החשש דנקמה נמשך זמן לא ארוך, וכמובן מסיפור יעקב ועשו, דאף ד'וישטום עשו את יעקב' ורצה להרוג את יעקב (מפני דבר שנעשה לו בעצמו), מכל מקום אמרה רבקה ליעקב 'ברח לך אל לבן ... וישבת עמו ימים אחדים (וברש"י: מועטים) עד אשר תשוב חמת אחיך'.

אגרות קודש יד ה'רלט: אודות מידת הכעס והגאווה, דרך התיקון הוא צעד אחר צעד, וההתחלה היא **שלא להביע הכעס או הגאווה בדיבור**, שעל ידי זה מתמעטת ההתפשטות במידה וכנראה במוחש.

אגרות קודש יח קסט: כיון שבקשת מחילה קשה היא על האדם ובכל זאת תתגבר ותבקש מחילה, הנה בכל פעם שתעמוד להתרגז, יעלה בזכרונה שאחרי כן תהיה צריכה לפעול בעצמה ביטול לבקש מחילה וגם זה יעזור לה להחליש מדת ההתרגזות.

4. אור החיים בראשית לז, כא: ויצילהו מידם – פירוש לפי שהאדם בעל בחירה ורצון ויכול להרוג מי שלא נתחייב מיתה, משא"כ חיות רעות לא יפגעו באדם אם לא נתחייב מיתה לשמים. וזהו אומר ויצילהו מידם פירוש מיד הבחירה שלהם [שיכולה לחסל אדם חף מפשע].

ספר החינוך רמא: ידע האדם ... כי כל אשר יקרהו מטוב עד רע, הוא סבה שתבוא עליו מאת ה' ברוך הוא. ומיד האדם, מיד איש אחיו, לא יהיה דבר בלתי רצון ה'. על כן כשיצטרה או יכאיבהו, ידע בנפשו כי עונותיו גרמו והשם יתברך גזר עליו בכך ולא ישית מחשבותיו לנקם ממנו כי הוא אינו סבת רעתו ... כמו שאמר דוד עליו השלום: הניחו לו ויקלל כי אמר לו ה'.

אגרת הקדש סימן כה: אמרו רז"ל 'כל הכועס - כאילו עובד עבודה זרה!' והטעם מובן ליודעי בינה, לפי שבעת כעסו נסתלקה ממנו האמונה כי אילו היה מאמין שמאת ה' הייתה זאת לו – לא היה בכעס כלל. ואף שכן אדם שהוא בעל בחירה מקללו או מכהו או מזיק ממנו ומתחייב בדיני אדם ובדיני שמים על רוע מעשהו – אעפ"כ **על הניזק כבר נגזר מהשמים** והרבה שלוחים למקום.